

На основу члана 13. ст. 1. и 4. Закона о заштити на раду (“Службени гласник Републике Српске”, број 1/08) и члана 58. Закона о министарствима (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 70/02, 33/04, 118/05 и 33/06), министар рада и борачко-инвалидске заштите д
о н о с и

ПРАВИЛНИК

О ПРОЦЈЕНИ РИЗИКА НА РАДНОМ МЈЕСТУ И У РАДНОЈ СРЕДИНИ

Члан 1.

Овим правилником уређују се начин, поступак и садржај акта о процјени ризика од настанка повреда на раду, професионалне болести или болести у вези са радом на радном мјесту и у радној средини, као и начин и мјере за њихово отклањање.

Члан 2.

Процјена ризика и мјере које послодавац утврди обезбјеђују се у складу са Законом о заштити на раду ради отклањања опасности и штетности на радном мјесту и у радној средини, односно ради отклањања или смањења ризика.

Члан 3.

Послодавац је дужан да ангажује одговарајућу службу медицине рада и обезбиједи њено учешће у идентификацији штетности и процјени ризика на радном мјесту и у радној средини и утврђивању начина и мјера за отклањање, смањење или спречавање ризика приликом састављања акта о процјени ризика.

Члан 4.

(1) Процјена ризика заснива се на систематском евидентирању и процјењивању свих штетних фактора у процесу рада, могућих врста опасности и штетности на радном мјесту и у радној средини које могу да проузрокују повреду на раду, професионално обољење или болест у вези са радом.

(2) Процјеном ризика сагледавају се организација рада, радни процеси, захтјеви рада, средства за рад, сировине и материјали који се користе у технолошким и радним процесима, средства и опрема за личну заштиту на раду, као и други елементи који могу да изазову ризик од повреда на раду, професионалног обољења или болести у вези са радом.

Члан 5.

Акт о процјени ризика садржи:

- а) опште податке о послодавцу,
- б) опис технолошког и радног процеса, опис средстава за рад и њихово груписање и опис средстава и опреме за личну заштиту на раду,
- в) преглед организације рада,

- г) препознавање и утврђивање опасности и штетности на радном мјесту и у радној средини,
- д) процјењивање ризика у односу на опасности и штетности,
- ђ) утврђивање начина и мјера за отклањање, смањење или спречавање ризика у односу на утврђене опасности и штетности и
- е) закључак.

Члан 6.

Општи подаци о послодавцу садрже:

- а) назив и сједиште послодавца и одговорно лице,
- б) дјелатност послодавца,
- в) податке о лицима која учествују у процјењивању ризика и
- г) број лиценце за правно или физичко лице које врши или учествује у процјени ризика.

Члан 7.

(1) Опис технолошког и радног процеса, опис средстава за рад која се користе у тим процесима и опис средстава и опреме за личну заштиту на раду врши се на начин погодан за прикупљање, анализирање и процјењивање потребних информација о тим процесима и средствима према постојећем стању.

(2) Описом се обухватају:

- а) објекти који се користе као радни и помоћни простор, укључујући и објекте на отвореном простору, са свим инсталацијама,
- б) опрема за рад (машине, уређаји, постројења, инсталације, алат) која се користи у процесу рада,
- в) конструкције и објекти за колективну заштиту и здравље на раду (заштита на прелазима, пролазима и прилазима, заклони од топлотних и других зрачења, заштита од удара електричне енергије, општа вентилација и климатизације), опис њихове намјене и начина коришћења,
- г) помоћне конструкције и објекти, као и конструкције и објекти који се привремено користе за рад и кретање запослених (скела, радна платформа, тунелска ограда, конструкција за спречавање одрона земље при копању дубоких ровова),
- д) друга средства за рад која се користе у процесу рада или су на било који начин повезана са процесом рада, њихова намјена и начин коришћења,
- е) средства и опрема за личну заштиту на раду,
- ж) сировине и материјали који се користе и
- з) други потребни елементи.

Члан 8.

Преглед организације рада обухвата увид у акте послодавца којима се уређује његова унутрашња организација и систематизација радних мјеста за обављање послова из дјелатности послодавца и другу документацију послодавца која се односи на организацију рада, као и непосредну провјеру прописане, односно утврђене организације рада и фактичког стања организације рада код послодавца.

Члан 9.

(1) Препознавање и утврђивање опасности и штетности на радном мјесту и у радној средини врши се на основу података који се прикупљају из документације којом

располаже послодавац, посматрањем и праћењем процеса рада на радном мјесту, прикупљањем потребних информација од радника и повјереника радника и информација из других извора и разврставањем у врсте прикупљених података, односно могућих опасности и штетности на које ти подаци указују.

(2) Документација из става 1. овог члана је:

- а) важећи стручни налаз о извршеним прегледима и испитивањима средстава за рад,
- б) важећи стручни налаз о извршеним испитивањима услова радне средине,
- в) извјештаји о претходним и периодичним љекарским прегледима запослених,
- г) подаци о повредама на раду, професионалним болестима и обољењима у вези са радом,
- д) инспекцијски налаз о извршеном надзору,
- ђ) упутства за безбједан рад и
- е) прописана документација за употребу, одржавање, односно паковање, транспорт, коришћење, складиштење, уништавање сировина и материјала.

Члан 10.

Опасности се групишу у зависности од њихове врсте и природе на:

- а) механичке опасности, које се појављују коришћењем опреме за рад, као што су:
 - 1) недовољна заштита због ротирајућих или покретних дијелова,
 - 2) слободно кретање дијелова или материјала који могу нанијети повреду запосленом,
 - 3) унутрашњи транспорт и кретање радних машина или возила, као и помјерања одређене опреме за рад,
 - 4) коришћење опасних средстава за рад која могу произвести експлозије или пожар,
 - 5) немогућност или ограниченост правовременог уклањања са мјеста рада, изложеност затварању, механичком удару, поклапању и
 - 6) други фактори који могу да се појаве као механички извори опасности;
- б) опасности које се појављују у вези са карактеристикама радног мјеста, као што су:
 - 1) опасне површине (подови и све врсте газашта, површине са којима запослени долази у додир, а које имају оштре ивице - рубове, шилке, грубе површине, избочене дијелове),
 - 2) рад на висини или у дубини, у смислу прописа о заштити и здрављу на раду,
 - 3) рад у скученом, ограниченом или опасном простору (између два или више фиксираних дијелова, између покретних дијелова или возила, рад у затвореном простору који је недовољно освијетљен или провјетраван),
 - 4) могућност клизања или спотицања (мокре или клизаве површине),
 - 5) физичка нестабилност радног мјеста,
 - 6) могуће посљедице или сметње усљед обавезне употребе средстава или опреме за личну заштиту на раду,
 - 7) утицаји усљед обављања процеса рада коришћењем неодговарајућих или неприлагођених метода рада и
 - 8) друге опасности које се могу појавити у вези са карактеристикама радног мјеста и начином рада;
- в) опасности које се појављују коришћењем електричне енергије, као што су:
 - 1) опасност од директног додира са дијеловима електричне инсталације и опреме под напоном,
 - 2) опасност од индиректног додира,
 - 3) опасност од топлотног дејства које развијају електрична опрема и инсталације (прегријавање, пожар, експлозија, електрични удар или варничење),
 - 4) опасности усљед удара грома и посљедица атмосферског пражњења,
 - 5) опасност од штетног утицаја електростатичног наелектрисања и
 - 6) друге опасности које се могу појавити у вези са коришћењем електричне енергије.

Члан 11.

Штетности се групишу у зависности од њихове врсте и природе на:

а) штетности које настају или се појављују у процесу рада, као што су:

- 1) хемијске штетности, прашина и димови - удисање, гушење, уношење у организам, продор у тијело кроз кожу, опекотине, тровање,
- 2) физичке штетности (бука, вибрације, електромагнетна зрачења и барометарски притисак),
- 3) биолошке штетности (инфекције, излагање микроорганизмима и алергенима),
- 4) штетни утицаји микроклиме (висока или ниска температура, влажности и брзина струјања ваздуха),
- 5) неодговарајућа или недовољна освијетљеност,
- 6) штетни утицаји зрачења (топлотног, јонизујућег или нејонизујућег, ласерског),
- 7) штетни климатски утицаји (рад на отвореном),
- 8) штетности које настају коришћењем опасних материја у производњи, транспорту, паковању, складиштењу или уништавању и
- 9) друге штетности које се појављују у радном процесу, а које могу да буду узрок повреде на раду запосленог, професионалног обољења или обољења у вези са радом;

б) штетности које проистичу из захтјева рада, а односе се на физичке, психичке и психофизиолошке напоре, као што су:

- 1) напори или тјелесна напрезања (ручно преношење терета, гурање или вучење терета, разне дуготрајне повећане тјелесне активности),
- 2) нефизиолошки положај тијела (дуготрајно стајање, сједење, чучање, клечање),
- 3) напрезање појединих органа и система (вид, слух), ментално напрезање,
- 4) напори при обављању одређених послова који проузрокују психолошка оптерећења (стрес, монотонија),
- 5) одговорност у примању и преношењу информација, коришћење одговарајућег знања и способности, одговорност у правилима понашања, одговорност за брзе измјене радних процедура, интензитет у раду, просторна условљеност радног мјеста, конфликтне ситуације, рад са странкама, новцем, недовољна мотивација за рад, одговорност у руковођењу,
- 6) штетности у вези са организацијом рада, као што су: рад дужи од пуног радног времена (прековремени рад), рад у смјенама, скраћено радно вријеме, рад ноћу, приправност за случај интервенције, теренски рад, дежурства;

в) остале штетности које се појављују на радним мјестима, као што су:

- 1) штетности које проузрокују друга лица (насиље према лицима која раде на шалтерима, према лицима на обезбјеђењу),
- 2) рад са животињама,
- 3) рад у близини воде или испод површине воде,
- 4) штетности усљед недостатка техничких и санитарних услова на радном мјесту,
- 5) неодговарајућа климатизација и положај,
- 6) неодговарајућа кубатура простора,
- 7) неодговарајућа вентилација,
- 8) неадекватно загријавање,
- 9) неадекватна освијетљеност и
- 10) неодговарајуће саобраћајнице, снабдијевање водом, одвоз отпада.

Члан 12.

- (1) Процјена ризика заснива се на анализи вјероватноће настанка и тежине могуће повреде на раду, оштећења здравља, професионалне болести и болести у вези са радом проузрокованих на радном мјесту и у радној средини.
- (2) На основу прикупљених података и препознатих, односно утврђених опасности и штетности и утврђене личне опасности и штетности у радној средини на сваком радном мјесту, избором и примјеном одговарајућих метода врши се процјењивање ризика, вјероватноће настанка и тежине повреде на раду, професионалне болести и болести у вези са радом.
- (3) Процјењивање ризика врши се за сваку препознату, односно утврђену опасност или штетност упоређивањем са дозвољеним вриједностима прописаним одговарајућим прописима у области заштите и здравља на раду, техничким прописима, стандардима и препорукама.
- (4) Вјероватноћа настанка повреде на раду, професионалне болести и болести у вези са радом, проузрокованих опасностима и штетностима на радном мјесту и у радној средини процјењује се на основу претходне анализе која узима у обзир учесталост и трајање интензитета изложености радника опасностима и штетностима, вјероватноћу настанка опасног догађаја и техничке или друге могућности за њихово избјегавање, односно ограничење.
- (5) Тежина могуће повреде на раду, професионалне болести и болести у вези са радом процјењује се на основу претходне анализе која узима у обзир предвидиву врсту повреде (смртна, тешка, колективна или лака повреда на раду) која се може очекивати.
- (6) Ако се утврди да на радном мјесту, и поред потпуно или дјелимично примијењених мјера у области заштите и здравља на раду и других мјера, постоје опасности и штетности које према налазу процјењивача ризика могу да изазову повреду или угрозе здравље радника, сматра се да је такво мјесто са повећаним ризиком, што се утврђује актом о процјени ризика.

Члан 13.

- (1) На основу процијењених ризика на радном мјесту и у радној средини, послодавац утврђује начин и мјере за њихово спречавање, отклањање или смањење на најмању могућу мјеру.
- (2) Ако су процијењени ризици такве природе да живот и здравље запослених нису теже угрожени, а за чије отклањање су потребна већа инвестициона улагања, актом о процјени ризика могу се утврдити мјере и рокови за њихово спровођење којима се у потпуности отклањају ризици или којима се они смањују на најмању могућу мјеру.
- (3) О спровођењу мјера за отклањање, смањење или спречавање ризика стара се послодавац непосредно или преко лица одређеног за заштиту и здравље на раду или другог лица одређеног актом о процјени ризика.

Члан 14.

- (1) Мјере за спречавање, отклањање или смањење ризика послодавац утврђује полазећи од процијењеног ризика, утврђеног приоритета, поштујући принципе превенције, у складу са прописима о заштити и здрављу на раду, техничким прописима, стандардима или општепризнатим мјерама.
- (2) Мјере које се утврђују за спречавање, отклањање или смањење ризика су:
 - а) превентивне мјере које се могу користити за смањење ризика,
 - б) одржавање у исправном стању и вршење прегледа и испитивање средстава за рад,

- в) обезбјеђивање прописаних услова за безбједан и здрав рад у радној средини,
- г) утврђивање методологије и програма оспособљавања радника за безбједан и здрав рад за сва радна мјеста, а у складу са специфичностима радног мјеста и ризицима на појединим радним мјестима,
- д) оспособљавање запослених за безбједан и здрав рад,
- ђ) утврђивање средстава и опреме за личну заштиту на раду на радним мјестима,
- е) обезбјеђивање средстава и опреме за личну заштиту на раду, њихово одржавање и испитивање,
- ж) одређивање посебних здравствених услова које морају да испуњавају запослени за обављање одређених послова на радном мјесту у радној средини или за употребу поједине опреме за личну заштиту на раду, а на основу оцјене службе медицине рада,
- з) утврђивање рокова за периодичне провјере оспособљености за безбједан и здрав рад радника који раде на радним мјестима са повећаним ризиком,
- и) упућивање запослених на претходне и периодичне љекарске прегледе у складу са оцјеном службе медицине рада и релевантним прописима,
- ј) организовање пружања прве помоћи у случају незгоде на раду и обезбјеђење материјала и опреме за пружање прве помоћи и
- к) заустављање сваке врсте рада која представља непосредну опасност за живот или здравље радника.

Члан 15.

По спроведеном поступку прегледа о процјени на радном мјесту и у радној средини, у складу са овим правилником, послодавац доноси закључак, који садржи:

- а) попис радних мјеста на којима је извршена процјена ризика,
- б) попис радних мјеста на којима није извршена процјена ризика,
- в) попис радних мјеста која су утврђена као радна мјеста са повећаним ризиком,
- г) планиране активности за отклањање или смањење ризика са приоритетима за отклањање ризика и роковима за извршавање планираних активности и
- д) изјаву послодавца којом се обавезује да ће примјенити све утврђене мјере за безбједан и здрав рад на радним мјестима и у радној средини у складу са актом о процјени ризика.

Члан 16.

(1) Акт о процјени ризика на радном мјесту и у радној средини мора се мијењати након сваке колективне повреде на раду са смртним посљедицама, која се догоди на радном мјесту и у радној средини послодавца.

(2) Акт о процјени ризика на радном мјесту и у радној средини мора се мијењати у дијелу који се односи на одређено радно мјесто и с њим повезана радна мјеста, и то:

- а) у случају смртне повреде на раду и тешке повреде на раду,
- б) у случају појаве сваке нове опасности или штетности, односно промјене нивоа ризика у процесу рада,
- в) када мјере које се утврде за спречавање, отклањање или смањење ризика нису одговарајуће или не одговарају процијењеном стању,
- г) када је процјена заснована на подацима који нису ажурни,
- д) када постоје могућности и начини за унапређивање, односно допуну процијењених ризика и
- ђ) истеком рока од три године од дана вршења претходне процјене.

Члан 17.

Акт о процјени ризика на радном мјесту и у радној средини мора се мијењати на основу наложене мјере инспектора рада.

Члан 18.

- (1) Послодавац одлуком о покретању поступка процјене ризика одређује једно или више лица одговорних за спровођење поступка процјене ризика у складу са овим правилником (у даљем тексту: стручно лице).
- (2) За стручно лице из реда запослених послодавац може одредити лица са положеним стручним испитом и лиценцом за обављање послова заштите и здравља на раду.
- (3) За вршење процјене ризика послодавац може да ангажује правно лице са лиценцом за обављање послова у области заштите и здравља на раду.

Члан 19.

- (1) Стручно лице саставља план спровођења поступка процјене ризика који одобрава послодавац, а који садржи:
 - а) правни основ за процјену ризика, прописе у области заштите и здравља на раду, националне и међународне стандарде,
 - б) организацију и координацију спровођења измјена и допуна поступка процјене ризика,
 - в) списак правних и физичких лица компетентних за процјењивање ризика (у даљем тексту: процјењивачи ризика),
 - г) методе за вршење процјене ризика,
 - д) фазе и рокове за процјену ризика,
 - ђ) начин прикупљања документације потребне за процјену ризика (упутства за безбједан рад, упутства за одржавање, стручне налазе о прегледима и испитивањима опреме за рад, испитивања услова радне средине и медицинску документацију о извршеним превентивним прегледима, као и документацију о повредама на раду, професионалним болестима, инвалидима рада и одсуства са посла због болести и повреда),
 - е) информисање процјењивача ризика,
 - ж) координацију између процјењивача ризика,
 - з) начин прибављања информација за процјену ризика од запослених,
 - и) консултације са представницима запослених и информисање представника запослених о резултатима процјене ризика и предузетим мјерама и
 - ј) друге радње потребне за спровођење, измјене и допуне поступка процјене ризика.
- (2) Ако послодавац ангажује правно лице за обављање послова процјене ризика, ангажовано правно лице уз план спровођења поступка процјене ризика прилаже овјерену фотокопију лиценце за обављање послова заштите и здравља на раду.
- (3) План спровођења поступка процјене ризика је саставни дио документације о процјени ризика.

Члан 20.

- (1) Провјера ефикасности акта о процјени ризика врши се непрекидно, тако што се провјерава ефикасност спроведених мјера и процјењује успјешност њиховог спровођења у погледу отклањања и смањења ризика.
- (2) Провјеру ефикасности примјене акта о процјени ризика код послодавца врши лице за заштиту и здравље или овлашћена организација за заштиту и здравље на раду.

- (3) Ако у поступку провјере ефикасности примјене акта о процјени ризика лице за заштиту и здравље на раду уочи њихову неефикасност, предлаже корекцију тих мјера.
- (4) Поступак спровођења корективних мјера врши се промјеном акта о процјени ризика.

Члан 21.

- (1) Послодавац је дужан да акт о процјени ризика, усклађен са одредбама овог правилника, донесе у року од годину дана од дана ступања на снагу овог правилника, у складу са законом.
- (2) До доношења акта о процјени ризика према одредбама овог правилника мјере заштите и здравља на раду које се спроводе ради спречавања повреда на раду, професионалних обољења и болести у вези са радом спроводе се сагласно постојећим прописима из области заштите на раду, одредбама општег акта или уговора о раду којим се код послодавца уређују права, обавезе и одговорности из области заштите и здравља на раду.

Члан 22.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Службеном гласнику Републике Српске”.

Број: 16-9072/08
1. јула 2008. године
Бања Лука

Министар,
Бошко Томић, с.р.